

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XVIII—XIX

BELGRADE
1987—1988

BALCANICA XVIII—XIX, Београд 1987—1988, 9—453.

правља о смислу епитета „Елеуса“, који указује на симболику и значење инкарнације. Балском темом се бави и Гордана Бабић у раду *Епитети Богородице коју дете грли*. Основна побуда да прибе оваквој теми били су, по мишљењу аутора, елементарни недостаци у области стручне терминологије и иконографске класификације иконописних дела, што се огледа у томе што су поетски епитети везани за Богородицу неосновано постали синоними за одребене њене иконографске типове. Изабравши тип Богородице коју дете грли, Г. Бабић, наводећи богату литературу, прати дела настала у периоду од VII века до 1453. године — у Кападокији, Грузији, Грчкој, Бугарској, Дечанима, Охриду, на Синају... Уочавајући да је почев од XIII века све јачи утицај литургијске поезије и самих донатора, она отвара могућности за извесно „социолошко“ тумачење историјскоуметничких феномена. У тексту *О традицији у светогорској архитектури*, Војислав Кораћ саопштава да су истраживачи у привидно непроменљивом византијском сликарству утврдили основне линије развитка, стилске целине и токо-

ве у њиховим оквирима. Међутим, историографија архитектуре је, у том погледу, много спрмашнија, већ самим тим што је тешко реконструисати првобитна здања и што је градитељство у неким раздобљима замирало. Говорећи о традицији као непрекидно присутном својству византијске архитектуре, аутор наглашава њену особену улогу на Светој Гори: традиција, очигледна у готово непромењеном трајању истог градитељског решења католикона, на пример, одражава и једно од основних начела монаштва — сачувати давно устројен начин живота и поредак. У раду *„Српска варош“ на гравурама Острогона*, Динко Давидов предочава историјат *Ratzenschattia* у оквиру старог угарског града на горњем Дунаву, његову обнову и развој под турском влашћу, документујући његово постојање и изгледа сачуваним гравурама. Балканолози широк интересовања, хронолошки и географски, наћи ће у ове две књиге Зборника још низ прилога чији подаци могу допринети лакшем и потпунијем обрађивању многих тема.

Марина Адамовић

АЛБАНОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

(*Recherches albanologiques*, 1—1984, Prishtina, Institut albanologique de Prishtina, 1985, 272 p.)

Албанолошки институт у Приштини, издао је зборник радова *Recherches albanologiques*, 1—1984, на француском језику (изузев прилога Р. Катичића, који је на немачком) и тиме учинио приступачнијим резултате на пољу албанологије, који се постижу у овом институту. На уводном месту је рад Идриза Ајетија (*Developpement parallèles phonétiques et influences reciproques des dialectes albanais et serbes de la Kosova*) о развоју и уза-

јамном утицају албанских и српских дијалеката Косова у погледу фонетике. Заједнички утицај аутор види у лексичком и прозодичком смислу. У овом раду аутор се бави проблемом свођења гутуралних палатала на један пар (ћ и в). Објашњава да је у албанским говорима до тога дошло, не утицајем турског, него сопственим развојем. У српским говорима Косова, није у питању само турски утицај, иако се не указује да се у говорима срп-

ским на Косову и Метохији ово редуцирање (на *h* и *b*) не јавља у оној мери, као у албанском. Лингвистички аспект албанске народне културе обрађује, у својем чланку (*A propos de quelques questions de la culture populaire albanaise sous l'aspect linguistique*) Енрем Чабеј, недавно преминули албански лингвиста из Албаније, коме су, под називом *Језичке студије* (*Studime gjuhsoje*) објављена сабрана дела у Приштини (недавно објављен седми том). Албанска народна култура је илirsка култура, тврди Чабеј, и ова „аутохтона култура“ је претрпела утицај разних народа, као грчке, римске, византијске и отоманске. Илirsке трагове аутор види у албанској морфологији, у топонимима; од илirских имена аутохтоне речи кухиње, одевања, као и богата номенклаатура из пољопривреде. На крају чланка аутор говори о позајмицама из суседних народа у области друштвеног живота. Радослав Катичић, из Института за славистику у Бечу у своме прилогу (*Die Sprachen im römischen Reich der kaizerzeit*) говори о балканским провинцијама, посебно о језичким и етничким питањима илirsке провинције. Илirски језик истражује на основу ономастичких резултата. Ова истраживања, тврди аутор, олакшавају схватање низа проблема локализације балканских језика, и њихове прилике у предримско доба. Бесим Бокши расправља о пореклу присвојних заменица у албанском језику (*Sur l'origine des pronoms possessifs en albanais*) а Реџеп Исмаиљ на основу текста Кувенди и Арбенит (1706) о самогласницима у албанском језику 18. века (*Le système des voyelles de l'albanais du XVIII siècle*). Реџеп Ђосја у прилогу о структури лингвистичке концепције у албанском романтизму (*Structure des conceptions linguistiques dans le romantisme albanais*) износи напоре, који су чинени у чишћењу албанског језика од страних речи и потреби да се толеришу само речи за које нема адекватне замене у

албанском језику. Нове идеје, у доба романтизма, доносе и нове идеостилистичке и лингвистичке идеје. Романтизам је стилистички комплекс, једне нове поезике, он ставља пред народни језик нове захтеве. Зато романтизам истиче лингвистичко искуство свих генерација и њихове стваралачке напоре засноване на народној традицији, довољно широкој и богатој. Албанског писца Миџенија (1911—38) и његово прозно дело анализира Сефедин Фетиу, истичући Миџенијеву заинтересованост (док је био у Битољу на школовању, у богословји) за Крлежу, Р. Зоговића, Ј. Поповића и друге, предратне писце-левичаре. У прилогу о религијама и кутовима Дарданаса у предримско доба (*Contribution à l'étude de la religion et des cultes des Dardaniens à l'époque préromaine*) Зеф Мирдита опширно настоји да идентификује култове Дарданије, сматрајући да су они остали аутохтони и сачувани и у римско доба, и да је та њихова аутохтоност сачувала Дарданију и од романтизма у правом смислу речи. Његов чланак је пун података о насељима у предримско доба, те је и у том, информативан и користан. Ецлае Добруна — Салиху говори о једном натпису на надгробном споменику у Косовом Пољу (*Une stèle funérale de la plaine de la Kossova*) а о „општем устанку“ Албанаца у 1912. години, пише Зекерџија Цана, који је замислио свој подужни напис *L'insurrection generale albanaise de l'an 1912*, као критику на рад Б. Храбака *Устанак Албанаца из 1912. године*, јер се, по мишљењу аутора, Храбар ослонио на ограничени број факата, на сиромашну библиографију, без критичког става, с обзиром на коришћене изворе и с методологијом, која има за циљ, по ЗС, извртање историјске истине. БХ је, по овом аутору, консултовао само српске и црногорске ауторе, док од албанских наводи само три библиографске јединице. И, зато, каже аутор да закључак

БХ да су догађаји од 1912. имали карактер оружаног некоординираних акција Албанаца, је неодржив. Са своје стране ЗЦ велича овај устанак и лица, која се у њему помињу (турског посланика Парламента Хасан Приштину, Иса Бољетинца и друге бегове и главаре). Колико је доказао, у целини, против кога су се борили ове „патриоте“, закључиће сами читаоци. Треба напоменути само, да они, а и аутор, третирају Косово, као етнички чисто подручје. У њима се не виде и други народи, а савез са Србима се не помиње нигде, од Призренске лиге до овог „општег устанка“, као да Срба нема на Косову. Требао би доста простора да би се полемисало са ЗЦ. Он сматра да се нико не може бавити албанском историјом и личностима, ако не зна тај језик. Исправља Б. Храбака да није Бољетинац, него Бољетини, да није Махмудбеговић — него безвић итд. Антон Чета, познавалац албанске народне поезије, у својој прилози о неким аспектима структуралног развоја албанске баладе (*Quelques aspects du développement structural de la ballade albanaise*) даје још једно виђење албанске баладе, о њеној распрострањености и старости, које дели у две групе: 1. Баладе сачуване међу Арбрешима у Италији и 2. касније баладе са севера и се-

верозапада и североистока Албаније. О Божићним празницима међу хришћанским делом Албанаца, у којима се чувају и остаци култова паганског веровања, које се среће и код муслимана, пише Марк Краснићи, у прилози (*Aspects païnes de la tradition de la fête de Noël*), док Дрита Халими-Статовић, пише, о једном, такође, етнографском проблему: удешавање главе код албанских жена на Косову (*Arrangement de la tête chez les femmes albanaises dans quelques regions de la Kosovo*) и у приказу књиге даје се осврт на књигу Идриза Ајетија *Студије из историје албанског језика (1982) од Реџена Исмајлија, док о Речнику савременог албанског језика (Тирана, 1980)* пише Бемал Мурати.

Највише користи од многих радова, поменутих у овом зборнику, имаће балканологија, јер док су раније многи истраживачи Италијани и Немци, рецимо, а, потом Словени, доста трагали за Илирима и другим балканским народима, сада то чине Албанци, те ће се независно од мотива трагања за питањима из прошлости, ближе и даље, сакупити релевантан материјал, који ће послужити научницима за извођење одребених закључака о прошлости Балкана.

8. I 1988.

Београд

Драгутин Мишовић

ЖИВОТ И ДЕЛО КОНСТАНТИНА ЈИРЕЧЕКА

— Ivan Dorovský, *Konstantin Jireček — život a dílo*, Brno 1983. —

До почетка XIX stoleћа Балкан је у европским оквирима био забачена и непозната област. Тек тада се ова »terra incognita« почела геополитички и културно-историјски приближавати Европи, најпре преко немачких, француских, енглеских и руских научника, преко њихових географско-путуписних, историјских, ет-

нографских и књижевних написа о народима балканског поднебља. До западног несловенског света, по речима аутора ове јединствене и свеобухватне монографске целине, допрло је најпре балканско наслеђе народне културе преко збирке српских народних песама, *Пјеснарице, 1814—1815*, Вука Караџића, преко